

УДК 81'37

*І. О. Голубовська, д-р філол. наук, проф.,
В. Я. Жалай, канд. філол. наук, доц.,
Н. М. Биховець, канд. філол. наук, ст. наук. співроб.,
О. В. Кругликова, канд. філол. наук, ст. наук. співроб.,
Т. Г. Линник, канд. філол. наук., ст. наук. співроб.,
А. Ф. Пархоменко, канд. філол. наук, доц.,
І. І. Рахманова, канд. філол. наук, доц.,
Л. М. Рубашова, канд. філол. наук, доц., Т. М. Бобошко*

ТЕРМІНОГРАФІЯ, МУЛЬТИЛІНГВІЗМ, МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ: НАПРЯМКИ МАЙБУТНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Ця стаття присвячена аналізу конкретизованих напрямків досліджень, пов'язаних із лексикографією, теоретичним та прикладним термінознавством і термінографією. Створення термінологічних словників пов'язане із міждисциплінарними студіями, потреба в яких визначена процесами інтеграції, локалізації та глобалізації, взаємовідносинами між теорією і практикою. Вивчення поняття мультилінгвізму є важливим напрямом дослідження в контексті міждисциплінарних студій. Посвіднення процесів інтеграції, локалізації та глобалізації з розширенням діапазону знань та існуванням типової для сучасного світу ситуації багатомовності знаходить одну із своїх манифестацій у створенні термінологічних словників, які можуть бути як одномовними енциклопедичними, так і багатомовними термінологічними словниками.

Ключові слова: дискурс, інтертекстуальність, лексикографія, термінознавство, термінографія, метамова, інтердисциплінарність, міждисциплінарність, трансдисциплінарність, контрастивність, контекстуалізація, соціалізація, мультимодальність, мультилінгвізм, плюрилінгвізм, полілінгвізм, семасіологія, ономасіологія, корпусна лінгвістика, мовні сузір'я, внутрішньосистемна лінгвопарадигма, терміносистема, плюралізм, типологія, локалізація, глобалізація.

Статья посвящена анализу конкретизованных направлений исследования, связанных с лексикографией, теоретическим и прикладным терминоведением и терминографией. Создание терминологических словарей связано с междисциплинарными знаниями, потребность в которых определена процессами интеграции, локализации и глобализации, взаимоотношениями между теорией и практикой. Изучение понятия мультилингвизма является важным направлением исследования в контексте междисциплинарных исследований. Сочетание процессов интеграции, локализации и глобализации с расширением диапазона знаний и существованием типичной для современного мира ситуации многоязычия находит одну из своих манифестаций в создании терминологических словарей, которые могут быть как одноязычными энциклопедическими, так и многоязычными терминологическими словарями.

Ключевые слова: дискурс, интертекстуальность, лексикография, терминоведение, терминография, метаязык, интердисциплинарность, междисциплинарность, трансдисциплинарность, контрастность, контекстуализация, социализация, мультимодальность, мультилингвизм, плюрилингвизм, полилингвизм, семасиология, ономасиология, корпусная лингвистика, языковые созвездия, внутрисистемная лингвопарадигма, терминосистема, плюрализм, типология, локализация, глобализация.

This article analyses specified areas of research related to lexicography, theoretical and applied terminology and terminography. Compiling terminological dictionaries is associated with interdisciplinary study, the need for which is determined by the processes of integration,

localization and globalization, relationship between theory and practice. Studying concept of multilingualism is an important area of research in the context of interdisciplinary study. Correlation of processes of integration, localization and globalization with the expansion of the range of knowledge and existence of multilingualism characteristic of modern world finds its manifestation in the creation of terminological dictionaries, which can be both encyclopaedic monolingual and multilingual terminology dictionaries.

Key words: discourse, intertextuality, lexicography, terminology, terminography, metalanguage, multidisciplinary, interdisciplinary, transdisciplinary, contrast, contextualization, socialization, multimodality, multilingualism, plurilinguism, semasiology, onomasiology, corpus linguistics, language constellations, intra-systemic linguistic paradigm, terminological system, pluralism, typology, localization, globalization.

Дослідження тенденцій розвитку терміносистем сучасних європейських мов кінця ХХ-го початку ХХІ-го сторіччя є важливим сегментом сучасних лінгвістичних студій у глобалізованому міждисциплінарному контексті. Деякі аспекти цих досліджень представлені в статтях Голубовської І. О., Жалая В. Я., Биховець Н. М., Линник Т. Г., Пархоменко А. Ф., Рахманової І. І., Рубашової Л. М. "Двомовні контрастивні словники перекладача: перший досвід укладання" [9], "Семантичні співвідношення псевдодрузів перекладача та їх представлення в сучасному контрастивному словнику" [10], "Сучасна лінгвотермінографія і принципи створення нового словника-довідника української лінгвістичної термінології" [11], "Укладання термінологічних словників: концептуальність реєстрових слів-термінів, дискурс словникової статті та напрямки майбутніх досліджень" [5], "Словникова стаття багатомовного словника лінгвістичних термінів: від теорії до практики" [6], "Лінгвістичні словники і словники лінгвістичної термінології" [7]. Ці статті окреслили певні напрямки майбутніх досліджень.

Напрямки майбутніх досліджень передбачають подальше дослідження категорій модальності та модальної логіки при укладанні словників; принципів обробки інформації з метою класифікації та пошуку інформації; вивчення питань індексації, створення баз даних та каталогів. Статус лексикографічного твору як різновиду тексту дозволяє включити його в галузь антропоцентричної лінгвістики. Зростає інтерес до можливого застосування корпусних масивів для термінологічних досліджень. Напрямки майбутніх досліджень визначаються в світлі останніх передових досягнень сучасної лінгвістики в її безумовному зв'язку з іншими дисциплінами – логікою, психологією, соціологією, історією, географією, культурологією, інформаційними технологіями, функціонуванням цифрових та багатовимірних систем.

Більш конкретизовані напрямки досліджень пов'язані з лексикографією, теоретичним та прикладним термінознавством та

термінографією в контексті створення термінологічних словників, розробки науково обґрунтованої типології спеціальних словників, визначення основних параметрів термінологічних словників, вироблення засадничих вимог до термінографічних праць, дослідження макро- і мікроструктури словника, аналіз шляхів відбору термінологічного словника (тезаурусу), вироблення основних способів опису термінів.

З теоретичної точки зору, різниця між лексикографією та термінографією є зрозумілою, проте на практиці інколи ця відмінність не є очевидною [31; 32]. Для означення термінографії нерідко вживаються різні найменування: *"лексикографія спеціальних мов"*, *"термінологічна лексикографія"*, *"лексикографія мов для спеціальних цілей"*, *"спеціалізована лексикографія"*. Ці та деякі інші терміни вважаються синонімами "термінографії", і багато термінографів розпочинали свою діяльність як лексикографи. З іншого боку, деякі фахівці, наприклад, термінографи Віденської школи, акцентують увагу на відмінності між лексикографією мови для спеціальних цілей та термінографією як між двома різними дисциплінами [24; 44]. Останнім часом уживалися різні синоніми, проте, наразі, слова *"термінографія"* та *"лексикографія"* вживаються для означення різних дисциплін. Одним з формальних критеріїв для такого розрізнення є етимологія цих термінів.

Цілі та задачі лексикографії та термінографії взаємодоповнюють одна одну. Лексикографія так само, як і термінографія, має справу зі словами; лексикографія та термінографія мають теоретичний та практичний аспекти; метою обох є створення словників.

Лексикографія має справу з усіма словами, проте, такий "кількісний" підхід спрощує суть питання.

Об'єктом термінографії, як і лексикографії, є слова, проте термінографія стосується слів, що належать конкретним дисциплінарним галузям, предметним областям. Предметні області є делімітованими областями знань, і термінографія обмежується прив'язкою до чітко окреслених сфер знань. Об'єктом лексикографії є слова з різних предметних областей у практично необмеженій кількості, які використовуються всіма користувачами мови, отже, значна кількість вузькоспеціалізованих слів залишається поза межами загальних словників. Термінографи ж спершу повинні визначити та класифікувати знання відповідно до предметних секторів, під-секторів, дисциплінарних блоків для того, щоб знання стали відчутними, могли сприйматися "на дотик", могли усвідомлюватися в межах людського розуміння та в рамках класифікації полів (за суворими критеріями). Термінографія є

системою засобів управління численними термінами та передбачає певні процеси документування термінів і відповідної інформації.

Між двома дисциплінами – лексикографією та термінографією – існує доволі складний зв'язок. У лексикографії переважно використовується семасіологічний підхід; відправної точкою завжди є мова/мови. Слова документуються відповідно до їх синтаксичних, семантичних, контекстуальних та інших ознак і функцій граматики конкретної мови. В термінографії застосовується ономасіологічний, "називний" підхід щодо концептів та їх взаємовідносин з іншими концептами конкретної царини знань. Відправною точкою є метамова царин, дисциплін, тематичних полів, а термінографічний процес передбачає "називання" концептів [26].

Питання метамови опису об'єкта дослідження є надзвичайно важливими, оскільки від точності метаоддиниці та її відповідності поняттю, яке вона передає, залежить наукова цінність проведеного дослідження та ступінь його сприйняття адресатом. Термінографія виокремилась із термінознавства як прикладна дисципліна, орієнтована на укладання термінологічних словників. Ірина Казимиrowa в своїй роботі "Метамова опису української термінографії" [13] зазначає, що теорія термінографії, зокрема лінгвістичної, базується на певних системотворчих поняттях, номінованих одиницями відповідної метамови. Ядро цієї метамови складає лінгвістична термінологія, яка є стрижнем функціонально орієнтованої формалізованої мови; крім неї до метамови входить загальнонаукова лексика, номенклатура, професіоналізми, професійні жаргонізми тощо. У термінографічній діяльності важливим є розв'язання певних теоретичних проблем, пов'язаних з поняттями "метамова" і "метамова термінографії". Наприклад, О. С. Герд [3; 4] виділяє такі питання, як метамова і тип словника, метамова і металексикографія, словник як текст, метамова і прагматика в термінографії та чинники, які визначають метамову. Метаоддиниці цього рівня – *термінографія-1* (наука про укладання термінологічних словників), *термінографія-2* (практика укладання цих словників; їхній перелік). У цьому контексті можна говорити, наприклад, про *історичну термінографію-1* (науку про укладання історичних термінологічних словників), *історичну термінографію-2* (практику укладання таких словників; їхній перелік); можна говорити про *історичний термінологічний словник* (термінологічний словник, в якому відбито розвиток, динаміку терміна/певної терміносистеми протягом окресленого хронологічного періоду); *предметну орієнтацію словника* (елемент авторського задуму, тематичне, ареальне, часове співвіднесення), *макроструктуру історичного*

термінологічного словника (загальна структура історичного термінологічного словника й визначення способу представлення в словнику низки лексичних одиниць); *мікроструктуру історичного термінологічного словника* (показники вибору, розташування, оформлення елементів термінографічної інформації); [3; 4; 12].

Лінгвістичний термін "термінографія" почав активно вживатися, орієнтовно, в 70-х роках ХХ століття. Ця лексема в наукових працях функціонує для означення: 1) галузі лексикографії, що розробляється об'єднаними зусиллями лінгвістів-лексикографів та спеціалістів з тієї чи іншої окремо взятої галузі науки, для якої укладаються термінологічні словники; 2) одного із напрямків термінологічної роботи; 3) теорії та практики укладання спеціальних термінологічних словників; 4) комплексної дисципліни, що об'єднує і термінознавство як науку про терміни і лексикографію як мистецтво створення словників; 5) виду людської діяльності в галузі термінології, завданням якого є систематизація, унормування та уніфікація наукової термінології; 6) практики термінологічної діяльності як розділу прикладного термінознавства [8]; 7) сукупності галузевих словників певної мови; 8) сукупності словників окремої галузі знання; 9) сукупності наукових праць у цій галузі (за семантичною аналогією до слова "лексикографія").

Прискіпливе дослідження семантичних та парадигматичних аспектів концептів термінографії було здійснене В. Л. Іващенко [12]. У рамках її дослідження термін "термінографія" означає поняття: 1) "теорія прикладного термінознавства", тобто "теорія складання термінологічних словників", або "теорія термінографії"; 2) "практика термінологічної діяльності", або "практична термінологічна діяльність", тобто "практика складання термінологічних словників"; 3) "сукупність довідкових збірань термінів (як усіх галузей знань разом узятих, так і окремих) у формі книг чи в електронному форматі"; 4) "сукупність теоретичних досліджень у формі статей, монографій, збірників наукових праць тощо".

Термінографія має свій термінологічний апарат та внутрішньосистемні лінгвопарадигми ключового поняття "термінографія": 1) термінографія : а) теоретична термінографія – теорія термінографії – термінографічна теорія – термінологічна [спеціальна, технічна, науково-технічна] лексикографія – термінологічне [галузеве] словникарство; б) прикладна термінографія – термінографічна практика [діяльність] – термінологічна [спеціальна, технічна, науково-технічна] лексикографія – термінологічне [галузеве] словникарство; 2) термінографія – термінографічна [термінологічна] діяльність [робота] – термінологіко-лексикографічна [термінолексикографічна] робота – лексикографічна

термінологічна діяльність; 3) термінографія – термінографічна спадщина: а) термінографічні праці [розробки, видання, словники] – термінологічні [галузеві, спеціальні] словники [словники-мінімуми, енциклопедії, лексикони, довідники, посібники, довідкові видання, глосарії] – словники [збірники, зошити] [спеціальних термінів / спеціальної лексики] – термінологічні рекомендації – вибрані топіки; б) праці [дослідження, статті, монографії] з термінографії – термінографічний [термінологічний] бюлетень [12].

В. Л. Іващенко вивчає синтагматичну зумовленість лексеми "термінографія" та наголошує на "концептуальній різновекторності сполучуваності" з іншими словами. "Дистрибутивна концептуарія цього слова – це розподіл за такими аксіологічними константами: 1) зовнішньосистемна орієнтація – а) "широке / вузьке" (національна т. / українська т.; національна т. / регіональна т.); б) "весь / частина" (загальна т. / галузева [спеціальна] т.); в) "близьке / далеке" (сучасна т. / історична т.); г) "старе (традиційне) / нове" (словникова т., нормативна т., описова т., проектна т. / експериментальна т., комп' ютерна т.); г) "один / багато" (одномовна т./ двомовна т., багатомовна т.); 2) внутрішньосистемна орієнтація – а) "весь / частина" (галузь т. / аспекти т., проблеми т., питання т., напрямки т., завдання т., тенденції розвитку т., параметри т., функції т.); б) "відоме / невідоме" (предмет т., теорія т., практика т. / потенційні можливості т.)" [12, 5].

Термінографічні розвідки мають солідне теоретичне підґрунтя, яке пропонує велику кількість напрямків структурних, семантичних чи прагматичних досліджень. У деяких навчальних закладах, наприклад, в Університеті Женеви на факультеті перекладу, розробляються навчальні курси з питань термінографії [48]. Створення термінографічних продуктів пов'язане з розширенням та збільшенням кількості "тем", семантичних полів і функціональних сфер.

Види міждисциплінарної співпраці на теренах лінгвістики, літературознавства, теорії та практики перекладу тощо є складними, багатоаспектними, різноспрямованими. Якщо донедавна галузі лінгвістики мали власні чіткі кордони, то, наразі серед провідних принципів лінгвістичного дослідження впевнено посіла вагоме місце інтердисциплінарність – співпраця на перетині проблем, спільних із іншими гуманітарними/технічними галузями, і залучення методологічного досвіду тих галузей до вивчення, дослідження, систематизації мови. Наприклад, стрімке розширення предмета літературної компаративістики від міжлітературності до міжкультурності спричинило значне урізноманітнення інтердисциплінарних методологій [16]. Дедалі частіше компаративістику розглядають як

складову "культуральної компаративістики" [2]. Часом навіть складається враження, що порівняльне літературознавство, відчуваючи дедалі сильніший вплив міждисциплінарних підходів, поступово змінює свій статус: перетворюється зі складника літературознавства чи окремої наукової дисципліни на метатеорію і плюралістичну методологію, яку застосовують до зіставного вивчення різних сфер культурного життя.

"Проте, все ж таки, очевидно є обопільна корисність такої взаємодії, яка полягає, очевидно, в тому, що, з одного боку, за допомогою компаративних методик культуральні студії долають монокультурну обмеженість і переходять до діалогічної моделі, що враховує національні й регіональні відмінності, розмаїття дискурсивних форм і динаміку культурних процесів, а з другого боку, отримавши доступ до контексту культури і концепцій сучасної культурології, літературна компаративістика має змогу глибше вивчити механізми взаємодії глобального і локального, центрального і периферійного, універсального і самобутнього, які формують ідентичність національних літератур" [2].

Таксономія міждисциплінарності дозволяє систематизувати низку релевантних понять. Співпраця між науковими галузями є багатоаспектною і різноспрямованою. Таня Аврєбург [30] з Університету Арізони в своїй книзі "Becoming Interdisciplinary: An Introduction to Interdisciplinary Studies", подає такі її різновиди: власне *інтердисциплінарність*, яку трактують у вузькому і ширшому значеннях: а) підхід, що має справу з предметом, який виходить за межі дисципліни, проте її мета залишається в рамках дисциплінарного дослідження і полягає в перенесенні методів з однієї дисципліни в іншу, як-от міждисциплінарне зіставлення, літературознавче дослідження мистецьких якостей історичних документів та інших нелітературних текстів; б) підхід, що об'єднує методи різних галузей, модифікуючи їх чи створюючи новий метод для вивчення предмета, який виходить за межі однієї дисципліни. Інтердисциплінарними в такому розумінні можна вважати імагологію, постколоніальні студії; *мультидисциплінарність* – співпраця заснована на одночасному чи почерговому вивченні складної проблеми з перспектив кількох галузей знання без будь-якого взаємного засвоєння, трансформації та узгодження методологічних інструментаріїв цих дисциплін; *кросдисциплінарність* – метод, що виводить дослідника поза межі окремої дисципліни, але без співробітництва (кооперації) чи об'єднання (інтеграції) з відповідними дисциплінами. Кросдисциплінарність вивчає предмет за допомогою методів, запозичених із дисциплін, що не мають безпосереднього відношення

до цього предмета, наприклад, соціологічне дослідження читача. У кросдисциплінарних зв'язках долаються межі дисциплін, але ані методи, ані цілі не змінюються, тоді як інтердисциплінарність змішує практики і засади всіх залучених дисциплін; *трансдисциплінарність* – термін, що його 1970 року запровадив Жан Піаже [45], окреслює методологічне підґрунтя застосування інтегрованих наукових підходів до таких складних проблем, які виходять за межі усталених академічних дисциплін, як-от природне довкілля, енергія, здоров'я, культура. На відміну від мультидисциплінарності, мета якої не виходить за межі дисциплінарного досліду, трансдисциплінарність існує одночасно "між дисциплінами" і "крізь окремі дисципліни" руйнує між ними кордони для досягнення єдності наших знань про світ, котрий не можна повністю охопити в монодисциплінарному дослідженні. Прикладами трансдисциплінарного підходу є не лише філософські концепції, що пропонують суспільним наукам певний загальний спосіб розуміння світу (як-от феноменологія), а й такі конкретні чи одноаспектні теорії, як, наприклад, семіотика, натаралогія, дискурсивний аналіз; рухаючись крізь різні гуманітарні царини, вони їх висвітлюють в якійсь одній конфігурації.

Згадані поняття перетинаються і взаємно накладаються, тому їх не раз уживають як синоніми. Скажімо, свій комплексний підхід до концепцій О.Потебні, що є різноаспектними, синтетичними, І.Фізер [26] назвав мультидисциплінарним, хоча, якщо зважати на запропоновану вище дефінітивну систему, його радше випадає вважати інтер- чи трансдисциплінарним.

Василь Будний детально досліджує поняття міждисциплінарності, пов'язане з руйнуванням класичних парадигм [2]. Захоплення інтердисциплінарністю, а також інтертекстуальним та дискурсивним аналізом, провадять сучасну лінгвістичну науку в широкі царини найрізноманітнішої культурологічної проблематики, а саме: в "красне письменство і політичне та мистецьке життя, літературу у процесах культурної ідентифікації, мистецтво і популярну культуру, літературний і науковий дискурси, постколоніальні, расові та етнічні студії, гендерне прочитання літератури тощо" [2].

Таку різноспрямовану еволюцію багато хто вважає загрозливою для лінгвістичної галузі й тому не визнає розширення її меж. Наприклад, під час обговорення проблем інтердисциплінарності на одній із конференцій Асоціації сучасної мови (Modern Language Association) Стенлі Фіш [39] доводив, що міждисциплінарний спосіб дослідження фактично неможливий. За його словами, незважаючи на всі метафори гібридності й відкритості пізнавальних кордонів, жоден

дослідник не може перебувати в двох місцях одночасно, бо, звертаючи увагу на якийсь предмет, відволікається від попереднього, адже вивчаючи іншу дисципліну – її інформацію, методи, цілі і цінності, ми припиняємо працю в одній галузі й починаємо працювати в іншій. Неможливо, стверджує С. Фіш, перебувати "між" двома дисциплінами, бо неможливо одночасно рухатися в обох напрямках, не хехтуючи одним з них: "Практики можуть бути взаємопов'язаними, але ви не можете творити взаємопов'язаність"

Проте, факт успішної праці в цьому напрямі доводить, що міждисциплінарна взаємодія є процесом незворотнім і взаємно корисним як для лінгвістичних студій, літературної компаративістики, так і для культуральних студій тощо.

Наприкінці ХХ ст. панівні позиції посіли концепції дискурсивного підходу, які склали основу сучасної міждисциплінарності. Полягають вони у сміливому порівнянні різних царин інтелектуальної діяльності (які для класичної науки видавалися цілковито протилежними і взагалі незіставними) на основі їхньої текстуальної природи та риторичності [16]. "Вивчення інтертекстуальних взаємин і міждисциплінарних взаємовідповідностей здатне виконувати важливу гуманітарну місію відновлення в сучасному вкрай диференційованому і надмірно спеціалізованому світі відчуття цілісності буття, адже зв'язки людини з природою та соціумом не поділені на галузі – цей поділ влаштували ми, люди, для зручнішого пізнання природи і себе" [2].

Міждисциплінарні студії переважно виникають не із суто академічного інтересу чи пустої цікавості, а з нагальних потреб інтеграції та актуалізації сучасного знання про світ, долання бар'єрів між теорією і практикою.

У сучасну добу мультимедійності, коли багатовимірний інтернет та телебачення вийшли на перший план, змінюються генеза, структура і функції дисциплін – одні дисципліни інтегрується з іншими дисциплінами, переймаючи від них термінологічний інструментарій і методологічні стратегії.

Швидкі зміни змушують дослідників вдаватися до транс/інтердисциплінарності, долаючи дисциплінарні поділи, запозичуючи методології з інших галузей: із суспільної історіографії, фольклористики, з медіа-студій та антропології тощо.

Василь Будний вважає, що сьогодні помітними є певні кризові моменти, притаманні "безладним, на перший погляд, міждисциплінарним процесам у царині лінгвістичного дослідження. Зокрема, відступ як від діахронної, так і від синхронної аналітичних парадигм призвів до втрати виняткового значення принципів

історизму та типології: сучасні дослідники воліють відмовитися від творення літературної історіографії та класифікації, змішуючи різночасові і неоднорідні предмети на асинхронній площині. Літературу, наприклад, можуть розглядати нарівні з іншими видами культурних текстів (популярними жанрами, фольклором, дискурсами радіо, фільму, телебачення, реклами, гіпертекстової мережі інтернету тощо), від чого втрачається відчуття літературної специфіки". [2]

Проте, вивчення предмета з кількох перспектив на перетині академічних дисциплін покликане до життя потребами пізнавальними (творення нового розуміння предмета і нових методологічних засад), практичними (долання надмірної спеціалізації академічних галузей, комунікація між ними для узгодження спільних завдань) і дидактичними (студент має змогу наочно переконатися в тому, як різні дисципліни можуть по-різному висвітлювати той самий предмет).

В умовах конкуренції між академічними дисциплінами варто дотримуватися здорового глузду, який має полягати в "поміркованому лінгвоцентризмі і тактовному фаховому егоїзмі", а саме: до інтеграційних процесів необхідно застосовувати диференційований підхід, розрізняючи методологічні перспективи, з яких здійснюються аналіз та інтерпретація.

Опозиція між моно- та інтердисциплінарним підходами є хибною. Міждисциплінарні студії – це спосіб контекстуалізації та соціалізації текстів. І тому немає причин не розглядати літературні чи інші тексти на властивому для них ширшому тлі. Інтердисциплінарність переводить увагу з самодостатнього тексту на його дискурсивний і соціальний контекст.

Зрештою, і в класичному літературознавстві існував внутрішній поділ на розділи, які мали генетичні і методологічні зв'язки з різними дисциплінами: поетична стилістика – з мовознавством, інтерпретація – з герменевтикою, літературна історіографія – з суспільною історією, а теорія – з філософією. Як тепер, так і тоді, літературознавці та естетики робили сміливі екскурси в сусідні наукові царини – саме так відбулися великі філологічні відкриття О. Потебні, Р. Інгардена та інших учених.

Сьогодні інтердисциплінарна співпраця поширилася на всі рівні та складники мовознавства, літературознавства тощо, порушивши донедавна стабільні дефініції і витворивши методологічну динаміку, яка постійно оновлює концептуальні конфігурації в цій галузі. Наприклад, літературознавство не лише імпортує (психоаналіз, теорія можливих світів), а й експортує до інших галузей власні розробки (ідею наратології розвинула метаісторіографія, а концепцію метафори – когнітивізм).

Щороку в Швейцарії на теренах ООН за сприяння Університету Женєви проходить міжнародна конференція-форум з питань письмового та усного перекладу – CIUTI Forum – Conférence International Permanente D'Instituts Universitaires de Traducteurs et Intreprètes [37]. В 2013 році темою конференції були нові глобальні виклики: *Facing the World's New Challenges: The Role of T&I in Providing Integrated Efficient and Sustainable Solutions*; в 2014 році – питання наукових досліджень та підприємництва – *Pooling Academic Excellence with Entrepreneurship for New Partnerships*; в 2015 році – питання комунікації глобалізованому світі – *Pillars of communication in times of uncertainty: Correctness of language, confidentiality, and credibility*; в 2016 році – освітні та міжкультуральні аспекти – *Equitable Education through intercultural Communication: Role and Resposibility for non-state Actors*. Робочими мовами форуму є англійська та французька, а теми віддзеркалюють міждисциплінарну та міжкультуральну взаємодію.

Програма форуму, окрім доповідей з лінгвістичної, освітньої, перекладацької тощо проблематики, завжди містить доповіді з питань науки, техніки, політики, бізнесу, мультимедіа, як от: *Cultural Diversity in the Global Village* (Jan Roukens); *Translation as an instrument of cultural politics* (Ibrahim Al-Balawi); *Times of Uncertainty means business as usual* (John Geaney); *A down-to-earth approach to translation deterritorialization and clouds* (Christine Kamer Diehl); *Remote interpreter training, cloud technology and practice* (Dirk Verbeke); *La stratégie de l'eau: Horizon XXIè siècle* (Bernard Morard); *Mission ROSETTA – Une odysée spatiale à la rencontre d'une comète* (Stéphane Berthet); *La science dans les médias, un faire-valoir ou une vraie volonté pédagogique* (Pierre Bratschi); *Empowerment of Patients: Challenges in a multicultural Society* (Louis Loutan). Така мультидисциплінарна та мультикультурна програма форму підкреслює глобалізований характер знань, взаємопроникність дисциплін та галузей, "безкінечне" розширення діапазону та збільшення кількості тематичних сфер. Постійно, в контексті останніх подій, з'являються нові теми досліджень. Наприклад, тема доповіді *La lutte anti-dopage est-elle une course perdue d'avance* (Jean-Luc Veuthey), CIUTI Forum 2016 [37], викликана нещодавнім скандалом у спортивному світі та анти-допінговими розслідуваннями, і сигналізує про появу актуальної та важливої термінологічної сфери.

Досвід переконує, що універсальної методології не існує. Кожна концепція має свій предмет, своє пояснення. Кожна має ті чи інші вади й свої обмеження. І все ж є певні підстави, загальні принципи чи

методологічні стратегії, на яких може ґрунтуватися сучасне дослідження. Це фахові дослідження в обраній галузі, які не заперечують визнання методологічного плюралізму і відмову від замикання у вузькій спеціалізації на користь міждисциплінарного підходу. Тому перспективними в сучасній науці є не стабільні структури і громіздкі таксономії, а мобільні поняття, гнучкі й комбіновані методики, які оперативно реагують на мінливий предмет, легко перебудовуючись та оновлюючись у безперервному контакті з реальністю.

Отож, як і будь-яка інша галузь знання, мовознавство, літературознавство, теорія та практика перекладу тощо сьогодні кардинально перебудовують свою внутрішню структуру, переосмислюють власні методи й цілі, чутливо відгукуючись на виклики часу.

Як відомо, термінологічні словники можуть бути одномовними, двомовними чи багатомовними. Дослідження поняття мультилінгвізму є наразі популярним напрямком в контексті міждисциплінарних студій. Зазвичай, поняття мультилінгвізму (плюрилінгвізму, полілінгвізму) пов'язують з реальною соціально-мовною ситуацією, сутність якої полягає у співіснуванні і взаємодії кількох мов.

Поняття "*мультилінгвізм*" (плюрилінгвізм, полілінгвізм) трактується як здатність до оперування кількома мовами в усній чи письмовій формі. Він буває двох видів – національний (вживання кількох мов у певній суспільній спільноті) та індивідуальний (вживання індивідом кількох мов, кожна з яких обирається відповідно до певної мовленнєвої ситуації). Поле "мультилінгвізму" охоплює низку понять: **Плюрилінгвізм** – 1) індивідуальний психічний стан особи, який дозволяє їй альтернативно застосовувати в процесі спілкування кілька наявних в її розпорядженні лінгвістичних кодів незалежно від способу оволодіння мовами й лінгвістичної довершеності мовлення; 2) малопоширений синонім терміна "багатомовність". **Двомовність (білінгвізм)** – 1) здатність особи користуватися (розмовляти або розуміти) двома національними мовами; 2) мовна практика, при якій соціум використовує для спілкування дві національні мови в одній або різних сферах спілкування; 3) поняття, яке визначає явище, що передбачає співіснування, взаємовплив і взаємодію двох мов у природному і штучному двомовному середовищі, в якому особи та соціальні групи володіють двома мовами на однаковому або різному рівнях. **Багатомовна освіта (мультилінгвальна, плюрилінгвальна)** – 1) складне, багатокомпонентне та поліфункціональне педагогічне

явище, яке має на меті розширення мовного репертуару кожної особистості та є засобом забезпечення постійного підвищення рівня мовної компетентності з кількох мов, формування здатності послуговуватися ними в навчанні і реальному житті; 2) використання в навчальному процесі більше ніж двох національних мов з відповідним його плануванням, використанням підручників, навчальних посібників і дидактичного матеріалу. **Багатомовність (мультилінгвізм)** – 1) здатність особи користуватися (розмовляти або розуміти) більше ніж двома національними мовами; 2) мовна практика, при якій соціум використовує для спілкування більше ніж дві національні мови в одній або різних сферах спілкування; 3) явище суспільного рівня, яке позначає співіснування різних мовних співтовариств на одному географічному просторі, зокрема в умовах багатомовного міста чи багатомовної країни.

Ларісса Аронін і Девід Синглтон у своїй книжці "Multilingualism" [29, 59–75] вживають термін "*сузір'я домінуючих мов*" ("*Dominant Language Constellation*" / *speech community* / *language repertoire* / *dominance configuration*). Для будь-якої особи *сузір'я домінуючих мов* – це група найважливіших мов, які, функціонуючи як одне ціле, дають можливість цій особі задовольняти всі свої потреби в багатомовному середовищі. *Сузір'я домінуючих мов* діє як щодо приватної особи, так і для суспільства загалом. Як правило, звичайне мовне *сузір'я* складається з трьох-чотирьох мов; діапазон мовного репертуару багатомовних індивідів може бути максимально широким. Концепт "*сузір'я домінуючих мов*" подібний до поняття мультилінгвізму.

Сузір'я домінуючих мов – це одиниця, що має свої певні характеристики та певну специфічну ідентичність залежно від лінгвістичних, політичних, географічних та соціальних особливостей. Прикладами *сузір'їв* можуть бути різноманітні комбінації мов, як правило, характерні для певних історичних, географічних, політичних тощо ареалів, наприклад: фінська, шведська, англійська мови; іспанська, каталонська, галіційська, португальська мови тощо. Багатомовні словники можуть створюватися з урахуванням географічних, історичних, політичних мовних *сузір'їв*, наприклад, словник лінгвістичної термінології, де надається переклад гасел на російську, англійську, німецьку, французьку, італійську, іспанську мови. Цікаво, що *сузір'я*, які складаються з одних і тих же мов, можуть мати різний контекст. *Сузір'я* української, російської і англійської мов в Україні відрізняється від такого ж *сузір'я* в США. Відмінність зумовлюється "питомою вагою" мов, рівнем компетенції, культурологічним фоном. *Сузір'я* української, російської і англійської

мов в Україні 1991-го року є якісно іншим, порівняно із сузір'ям української, російської і англійської мов в Україні 2015 року, коли статуси української та російської мов змінилися, а для статусу англійської мови 2015 р. характерною є краща мовна компетенція ширшого загалу людей, які нею володіють, порівняно з 1991 роком. Вочевидь, цей напрямок дослідження потребує подальшого розвитку.

Термінографія, міждисциплінарні, мультилінгвістичні аспекти є дотичними до подальшого розвитку корпусної лінгвістики в контексті комп'ютерної лексикографії та термінографії.

Електронні словники й енциклопедії розробляються сьогодні як автономні і мережеві програмні продукти. Не викликає сумніву той факт, що електронні словники надають користувачеві безліч додаткових можливостей порівняно з друкарськими аналогами:

- дозволяють зберігати великий обсяг інформації за рахунок використання гіперпосилань;
- електронний словник має ефективну систему пошуку (повнотекстовий пошук, одночасний пошук в декількох словниках, швидкість пошуку);
- в електронних словниках можуть застосовуватися засоби мультимедіа: озвучування заголовних слів, введення ілюстративного матеріалу з фотографіями, анімацією, відеофрагментами;
- можливість використання словників у локальній і глобальній мережах;
- суттєва економія часу і матеріальних ресурсів при створенні комп'ютерних словників.

Значний досвід досліджень у комп'ютерній лексикографії дозволяє розширити можливості вивчення смислової структури терміна. Так, сьогодні в наукових проєктах активно розробляється ідея, пов'язана з організацією концептуального простору мови конкретної галузі з позиції гіпертекстової єдності. Кажучи про специфіку змісту такого словника, відзначимо, що слово в електронному варіанті реалізується в семантичному макрополі, що складається з декількох полів, вбудованих у певну систему, наприклад: поле індексації, що служить для зручного пошуку в базі даних; поле заголовного слова; поле граматичної інформації, прагматичне навантаження якої пов'язане з конкретним граматичним статусом у текстах; поле етимологічних довідок; поле авторського тлумачення будується не по всій семантичній парадигмі слова, а лише по її основній частині, тематично пов'язаній зі сферою вживання; поле ілюстрацій працює для верифікації дефініції, тим самим виявляє семантику терміна в певному контекстуальному оточенні; поле фразеології; поле енциклопедичних

відомостей відображає основні етапи становлення даної дефініції, еволюцію його домінантних ознак.

Комп'ютерне забезпечення словника довідкового типу складається з двох складових: база даних словника визначається системою керування базами даних; інтерфейс розробляється спеціально для даного словника [17].

Як бачимо, термінографія, мультидисциплінарність, мультилінгвізм є концептами, які охоплюють цілу низку напрямків лінгвістичних досліджень та досліджень, які лежать на перетині лінгвістики та дотичних дисциплін, що мають адаптуватися до взаємопов'язаних тенденцій локалізації та глобалізації. Створення термінологічних словників і дослідження тенденцій розвитку терміносистем сучасних мов є одним із важливих аспектів таких досліджень та їх практичних застосувань.

Література

1. *Ахманова О. С.* Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. // М.: "ЛИБРОКОМ", 2010. – 576 с.
2. *Будний В.* Між дисциплінами: розширення контекстів літературознавчої галузі чи зміна статусу? // Львівський національний університет ім. Івана Франка
3. *Герд А. С.* Метаязык современной лексикографии / А. С. Герд // Вестник ВГУ. – Серия: Гуманитарные науки. – 2004. – № 2. – С. 33–40
4. *Герд А. С.* Научное знание и система языка / А. С. Герд // Вестник Санкт-Петербургского ун-та. – Сер. 2. – Вып. 1 (№ 2). – 1993. – С. 30–34
5. *Голубовська І. О.* Укладання термінологічних словників: концептуальність реєстрових слів-термінів, дискурс словникової статті та напрямки майбутніх досліджень / І. О. Голубовська, В. Я. Жалай, Н. М. Биховець, Т. Г. Линник, А. Ф. Пархоменко, І. І. Рахманова, Л. М. Рубашова / Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи / НАН України, Центр наукових досліджень і викладання іноземних мов. – К., 2012. – С. 3–20
6. *Голубовська І. О.* Словникова стаття багатомовного словника лінгвістичних термінів: від теорії до практики / І. О. Голубовська, В. Я. Жалай, Н. М. Биховець, Т. Г. Линник, А. Ф. Пархоменко, І. І. Рахманова, Л. М. Рубашова // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи / НАН України, Центр наукових досліджень і викладання іноземних мов. – К., 2013. – С. 3–14
7. *Голубовська І. О.* Лінгвістичні словники і словники лінгвістичної термінології / І. О. Голубовська, В. Я. Жалай, Н. М. Биховець, Т. Г. Линник, А. Ф. Пархоменко, І. І. Рахманова, Л. М. Рубашова // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи/НАН України, Центр наукових досліджень і викладання іноземних мов. – К., 2014. – С. 3–18

8. *Дубичинский В. В.* Терминографическая проблематика // Сучасні проблеми термінології та термінографії: Тези доп. міжнар. наук. конф. – К., 2000. – С. 6–7

9. *Жалай В. Я.* Двомовні контрастивні словники перекладача: перший досвід укладання / В. Я. Жалай, Н. М. Биховець, Т. Г. Линник, А. Ф. Пархоменко, І. І. Рахманова, Л. М. Рубашова // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи / НАН України, Центр наукових досліджень і викладання іноземних мов. – К.: Логос, – 2009. С. 3–29

10. *Жалай В. Я.* Семантичні співвідношення псевдодрузів перекладача та їх представлення в сучасному контрастивному словнику // В. Я. Жалай, Н. М. Биховець, Т. Г. Линник, А. Ф. Пархоменко, І. І. Рахманова, Л. М. Рубашова / Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи / НАН України, Центр наукових досліджень і викладання іноземних мов. – К.: Логос, 2010. – С. 3–12.

11. *Жалай В. Я.* Сучасна лінгвотермінографія і принципи створення нового словника-довідника української лінгвістичної термінології // В. Я. Жалай, Н. М. Биховець, Т. Г. Линник, А. Ф. Пархоменко, І. І. Рахманова, Л. М. Рубашова / Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи / НАН України, Центр наукових досліджень і викладання іноземних мов. К.: Логос, 2011. – С. 3–27

12. *Іващенко В. Л.* Концептуарія основних понять термінографії // Слово и словарь: Vocabulum et Vocabularium: Сб. науч. тр. по лексикографии. – Гродно: ГрГУ, 2002. – С. 141–147.

13. *Казмирова І. А.* Метамова опису української лінгвістичної термінографії. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository, 2014 // <http://ena.lp.edu.ua>

14. *Каламбет Е. В.* Лексикографический текст как объект исследования антропоцентрической лингвистики / Е. В. Каламбет // III Международные Бодуэновские чтения: И. А. Бодуэн де Куртенэ и современные проблемы теоретического и прикладного языкознания (Казань, 23–25 мая 2006 г.): труды и материалы: в 2 т. / Казан. гос. ун-т; под общ. ред. К. Р. Галиуллина, Г. А. Николаева. – Казань: Изд-во Казан. ун-та, 2006.– Т. 1. – С. 78–80. Кубанский государственный университет // http://www.kls.ksu.ru/boduen/bodart_3.php?id=2&num=21000000

15. *Касарес Х.* Введение в современную лексикографию. – М. изд-во иностр. лит. 1958. – 351 с.

16. Компаративістика на міждисциплінарному перехресті // <http://uastudent.com/komparatyvistyka-na-mizhdyscyplinarnomu-perehresti/>

17. Корпус української мови Лабораторії комп'ютерної лінгвістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка (доступний для онлайн-пошуку) // <http://www.mova.info/corpus.aspx?11=209>

18. *Масенко Л.* Між мовою і язиком. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2011. – 135 с.

19. *Мишланова С. Л.* Рецензія на "Стилистический энциклопедический словарь русского языка" / Под ред. М. Н. Кожиной. Члены редколлегии:

Е. А. Баженова, М. П. Котюрова, А. П. Сковородников // http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&sqi=2&ved=0CCsQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.psu.ru%2Fpsu2%2Ffiles%2F0451%2F20_Mishlanova.doc&ei=Zlp-UNjPEJFY4QT65IAQ&usq=AFQjCNH8szdN7D8Z9UQnCHUBZwigOHpW5Q

20. Морковкин В. В. Антропоцентрический versus лингвоцентрический подход к лексикографированию / В. В. Морковкин // Национальная специфика языка и ее отражение в нормативном словаре. М., 1988.

21. Ожегов С. И. Словарь русского языка. – М.: Русский язык; Издание 11-е, 1975. – 846 с.

22. Резунова М. В. Лексикографический дискурс русского, английского и немецкого языков / М. В. Резунова // III Международные Бодуэновские чтения: И. А. Бодуэн де Куртэнэ и современные проблемы теоретического и прикладного языкознания (Казань, 23–25 мая 2006 г.): труды и материалы: в 2 т. / Казан. гос. ун-т; под общ. ред. К. Р. Галиуллина, Г. А. Николаева // Казань: Изд-во Казан. ун-та, 2006. – Т.1. – с. 111–113

23. http://www.kls.ksu.ru/boduen/bodart_3.php?id=2&num=37000000

24. Словник української мови в 11 томах (СУМ–11) – К.: Наукова думка, 1970–1980.

25. Стасюк Т. В. Нові тенденції розвитку термінознавства: Здобутки міжнародної наукової групи Р. Теммерман / Т. В. Стасюк // Термінологічний вісник, 2013. – С. 38–49

26. Стилистический энциклопедический словарь русского языка / под ред. М. Н. Кожинной. Члены редколлегии: Е.А. Баженова, М.П. Котюрова, А.П. Сковородников // М.: Флинта: Наука, 2003. – 696 с.

27. Фізер І. Психолінгвістична теорія літератури. – К.: Обереги, 1996. – 192 с.

28. *Alberts, Mariëtta*. Terminology in South Africa. <http://lexikos.journals.ac.za>

29. *Allott N*. Key Terms in Pragmatics. – London, New York: Continuum International Publishing Group, 2010. – 264 p.

30. *Aronin L*. Multilingualism. / L. Aronin, D. Singleton / Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2012. – 230 p.

31. Augsburg T. Becoming Interdisciplinary: An Introduction to Interdisciplinary Studies. – Dubuque, Iowa: Kendall/Hunt Publishing Company, 2012. – 210 p. *Bergenholtz H*. Terminography and Lexicography: A Critical Survey of Dictionaries from a Single Specialized Field / H. Bergenholtz, U. Kaufmann // *Hermes, Journal of Linguistics*, no 18, 1997 // https://www.iula.upf.edu/materials/050606tarp_2.pdf

32. *Bergenholtz H*. LSP Lexicography or Terminography? The Lexicographer's Point of View / H. Bergenholtz, S. Tarp // *Henning Bergenholtz, Sven Tarp // Specialised Dictionaries for Learners*, De Gruyter, 2010, – P. 27–38

33. *Blackburn P*. Modal Logic. / P. Blackburn, M. de Rijke, Y. Venema / Cambridge University Press, 2002. – 578 p.

34. *Boas H. C*. Multilingual FrameNets in Computational Lexicography: Methods and Applications. – Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 2009 – 351 p.

35. *Burchfield R*. The English Language. – Oxford, New York: Oxford University Press, 1986. – 194 p.

36. Comparative Literature in the Age of Multiculturalism / Ed. Charles Bernheimer. – Baltimore: The Johns Hopkins Univ. Press, 1995.
37. CIUTI Forum // <http://www.ciuti.org/events/forum/>
38. *Crystal D.* The Cambridge Encyclopedia of the English Language. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1999. – 489 p.
39. *Fish, Stanley.* Think Again: Contrarian Reflections on Life, Culture, Politics, Religion, Law, and Education. – New Jersey: Princeton University Press, 2015 – 427 p.
40. *Hawking S. W.* A Brief History of Time. – Guild Publishing London, 1990. – 198 p.
41. *Jenkins H. R.* On Being Clear about Time. An Analysis of Chapter of Stephen Hawking's A Brief History of Time, Elsevier Ltd, 1993.
42. Longman Dictionary of Contemporary English. New Edition. – London: Pearson-Longman, 2006. – 1949 p.
43. *Moran J.* Interdisciplinarity. – London: Routledge, 2002.
44. *Nørgaard N.* Key Terms in Stylistics. / N. Nørgaard, B. Busse, R. Montori / London, New York: Continuum International Publishing Group, 2010. – 269 p.
45. *Piaget J.* The Equilibration of Cognitive Structures: The Central Problem of Intellectual Development (Chicago: University of Chicago Press, 1985. – 160 p.
46. *Short M.* "Where are you going to my pretty maid?" "For detailed analysis", sir, she said"// Watson, G. The State of Stylistics: PALA 26, Amsterdam: Rodopi, 2008. – 517 p.
47. Translators through History / [Eds. Jean Delise, Judith Woodsworth]. – Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2012. – 335 p.
48. www.unige.ch/formcont/terminographie
49. Werth P. Text Worlds: Representing Conceptual Space in Discourse. London, Longman, 1999. – 390 p.
50. <http://www.textworldtheory.net/Welcome.html>

References

1. *Akhmanova O. S.* Slovar lingvisticheskikh terminov // O. S. Akhmanova / М.: "LIBROKOM", 2010. – 576 s.
2. *Budny V.* Mizh dystsyplinamy: rozshyrennya kontekstiv literaturoznavchoyi haluzi chy zmina statusu? // Lvivsky natsionalny universytet im. Ivana Franka
3. *Gerd A. S.* Metayazyk sovremennoy leksikographii/A. S. Gerd // Vestnik VGU. – Seriya Seriya: Гуманитарные науки. – 2004. – № 2. – С. 33–40
4. *Gerd A. S.* Nauchnoye znanie I Sistema yazyka /A. S. Gerd // Vestnik Sankt-Peterburgskogo un-ta. – Ser. 2. – Vyp. 1 (№ 2). – 1993. – С. 30–34
5. *Holubovska I. O.* Ukladannya terminolohichnykh slovnykiv: kontseptualnist reyestroykh sliv-terminiv, dyskurs slovnykovoyi statyi ta napryamky maibutnikh doslidzhen / I. O. Holubovska, V. Ya. Zhelay, N. M. Bykhovets, T. H. Linnik, A. F. Parkhomenko, I. I. Rakhmanova, L. M. Rubashova // Lingvistyka ХХІ stolittya: novi doslidzhennya ta perspektyvy / NAH Ukrainy, Tsentr naukovykh doslidzhen i vykladannya inimiznykh mov. K., 2012. – С. 3–20

6. *Holubovska I. O.* Slovnykova stattiya bahatomovnoho slovnyka lingvistychnykh terminiv: vid teorii do praktyky / I. O. Holubovska, V. Ya. Zhalay, N. M. Bykhovets, T. H. Linnik, A. F. Parkhomenko, I. I. Rakhmanova, L. M. Rubashova // *Lingvistyka XXI stolittya: novi doslidzhennya ta perspektyvy / NAH Ukrainy, Tsentr naukovykh doslidzhen i vykladannya inizemnykh mov.* – K., 2013. – S. 3–14

7. *Holubovska I. O.* Лінгвістичні словники і словники лінгвістичної термінології / I. O. Holubovska, V. Ya. Zhalay, N. M. Bykhovets, T. H. Linnik, A. F. Parkhomenko, I. I. Rakhmanova, L. M. Rubashova // *Lingvistyka XXI stolittya: novi doslidzhennya ta perspektyvy / NAH Ukrainy, Tsentr naukovykh doslidzhen i vykladannya inizemnykh mov.* K., 2014. – S. 3–18

8. *Dubichinsky V. V.* Terminologicheskaya problematika // *Suchasni problem terminologii ta terminographii: Tezy dop. miznar. nauk. konf.* – K., 2000. – S. 6–7

9. *Zhalay V. Ya.* Dvomovni kontrastyvni slovnyky perekladacha: pershy dosvid ukladannya / V. Ya. Zhalay, N. M. Bykhovets, T. H. Lynnyk, A. F. Parkhomenko, I. I. Rakhmanova, L. M. Rubashova // *Lingvistyka XXI stolittya: novi doslidzhennya ta perspektyvy / NAH Ukrainy, Tsentr naukovykh doslidzhen i vykladannya inizemnykh mov.* – K.: Lohos, 2009. S. 3–29

10. *Zhalay V. Ya.* Semantychni spivvidnoshennya psevdodruziv perekladacha ta yikh predstavleniya v suchasnomu kontrastyvnomu slovnyku / V. Ya. Zhalay, N. M. Bykhovets, T. H. Lynnyk, A. F. Parkhomenko, I. I. Rakhmanova, L. M. Rubashova // *Lingvistyka XXI stolittya: novi doslidzhennya ta perspektyvy / NAN Ukrainy, Tsentr naukovykh doslidzhen i vykladannya inizemnykh mov.* – K.: Lohos, 2010. – S. 3–12.

11. *Zhalay V. Ya.* Suchasna terminographiya i pryntsyipy stvorennya novogo slovnyka-dovidnyka ukrainskoyi lingvistychnoyi terminolohii / V. Ya. Zhalay, N. M. Bykhovets, T. H. Lynnyk, A. F. Parkhomenko, I. I. Rakhmanova, L. M. Rubashova // *Linguistyka XXI stolittya: novi doslidzhennya i perspektyvy / NAN Ukrainy, Tsentr naukovykh doslidzhen i vykladannya inozemnykh mov.* – K.: Lohos, 2011. – S. 3–27

12. *Ivashchenko V. L.* Kontseptuariya osnovnykh ponyat termonographii // *Slovo i slovar: Vocabulum et Vocabularium: Sb. nauch. tr. Po leksikographii.* – Grodno: GrGU, 2002. – S. 141–147.

13. *Kazymyrova I. A.* Metamova opysu ukrainskoyi lingvistychnoyi termonographii. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository, 2014 // <http://ena.lp.edu.ua>

14. *Kalambet E. V.* Leksikographicheskiy text kak object issledovaniya antropotsentricheskoy lingvistiki / E. V. Kalambet // *III Mezhdunarodnye Boduenovskiyeye chteniya: I. A. Boduen de Kurtene I sovremennye problem teoreticheskogo i prikladnogo yazykoznaniiya (Kazan, 23–25 May 2006): trudy i materialy: v 2 t. / Kazan. gos. Un-t; pod obsch. red. K. R. Galiullina, G. A. Nikolayeva.* – Kazan: Izd-vo Kazan. Un-ta, 2006. – T. 1. – S. 78–80. Kubanskiy gosudarstvennyi universitet // http://www.ksu.ru/boduen/bodart_3.php?id=2&num=21000000

15. *Kasares X.* Vvedeniye v sovremennuyu leksikographiyu. – M.: isd-vo inostr. lit. 1958. – 351 s.

16. Komparatyvistyka na mizhdyscyplinarnomu perekhresti // <http://uastudent.com/komparatyvistyka-na-mizhdyscyplinarnomu-perehresti/>

17. Korpus ukrainskoyi movy Laboratoriyi kompyuternoyi lingvistyky Kyivskogo natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevshenka (dostupny dlya online-poshuku) // <http://www.mova.info/corpus.aspx?l1=209>

18. *Masenko L.* Mizh movoyu i yazykom. – K.: Vydavnychiy dim "Kyievo-Mohylyanska akademiya", 2011. – 135 s.

19. *Mishlanova S. L.* Retsenziya na "Stlisticheskiy entsiklopedicheskiy slovar russkogo yazyka" / Pod red. M. N. Kozhinoy. Chleny redkollegii: E. A. Bazhenova, M. P. Kotyurova, A. P. Skovorodnikov // http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&sqi=2&ved=0CCsQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.psu.ru%2Fpsu2%2Ffiles%2F0451%2F20_Mishlanova.doc&ei=Zl p-UNjPEJPY4QT65IAQ&usq=AFQjCNH8szdN7D8Z9UQnCHUBZwigOHpW5Q

20. *Morkovkin V. V.* Antropotsentricheskiy versus lingvotsentricheskiy podkhod k leksikographirovaniyu / V. V. Morkovkin // Natsionalnaya spetsifika yazyka i ee otrazheniye v normativnom slovare. M., – 1988.

21. *Ozhegov S. I.* Slovar russkogo yazyka. – M.: Russkiy yazyk; Izdaniye 11, 1975. – 846 s.

22. *Rezunova M. V.* Leksikographicheskiy diskurs russkogo, angliyskogo i nemetskogo yazykov / M. V. Rezunov // III Mezhdunarodnye Boduenovskiye chteniya: I.A. Boduen de Kurtene I sovremennyye problem teoreticheskogo i prikladnogo yazykoznaniiya (Kazan, 23–25 May 2006): trudy i materialy: v 2 t. / Kazan. gos. Un-t; pod obsch. red. K. R. Galiullina, G. A. Nikolayeva. – Kazan: Izd-vo Kazan. Un-ta, – 2006. – T.1. – S. 111–113 // http://www.kls.ksu.ru/boduen/bodart_3.php?id=2&num=37000000

23. Slovnyk ukrainskoyi movy v 11 tomakh (SUM–11) – K.: Naukova dumka, 1970–1980.

24. *Stasyuk T. V.* Novi tendentsii rosvytku terminoznavstva: Zdobutky mizhnarodnoyi naukovi grupy R. Temmerman / T.V. Stasyuk // Terminologichny visnyk, 2013. – S. 38–49.

25. Stilisticheskiy entsiklopedicheskiy slovar russkogo yazyka / pod red. M. N. Kozhinoy. Chleny redkollegii: E.A. Bazhenova, M.P. Kotyurova, A.P. Skovorodnikov. M.: Flinta: Nauka, 2003. – 696 s.

26. *Fizer I.* Psykholingvistychna teoriya literatury. – K.: Oberehy, 1996. – 192 p.

27. *Alberts, Mariëtta.* Terminology in South Africa // <http://lexikos.journals.ac.za>

28. *Allott N.* Key Terms in Pragmatics. – London, New York: Continuum International Publishing Group, 2010. – 264 p.

29. *Aronin L., Singleton, D.* Multilingualism. – Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2012. – 230 p.

30. *Augsburg T.* Becoming Interdisciplinary: An Introduction to Interdisciplinary Studies. – Dubuque, Iowa: Kendall/Hunt Publishing Company, 2012. – 210 p.

31. *Bergenholtz H., Kaufmann U.* Terminography and Lexicography: A Critical Survey of Dictionaries from a Single Specialized Field // *Hermes, Journal of Linguistics*, no 18, 1997 // https://www.iula.upf.edu/materials/050606tarp_2.pdf

32. *Bergenholtz H.*, Tarp. S. LSP Lexicography or Terminography? The Lexicographer's Point of View // Henning Bergenholtz, Sven Tarp // Specialised Dictionaries for Learners, De Gruyter, 2010, – P. 27–38
33. *Blackburn P.* Modal Logic. / P. Blackburn, M. de Rijke, Y. Venema / Cambridge University Press, 2002. – 578 p.
34. *Boas H. C.* Multilingual FrameNets in Computational Lexicography: Methods and Applications. – Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 2009 – 351 p.
35. *Burchfield R.* The English Language. – Oxford, New York: Oxford University Press, 1986. – 194 p.
36. Comparative Literature in the Age of Multiculturalism / Ed. Charles Bernheimer. – Baltimore: The Johns Hopkins Univ. Press, 1995.
37. CIUTI Forum // <http://www.ciuti.org/events/forum/>
38. *Crystal D.* The Cambridge Encyclopedia of the English Language. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1999. – 489 p.
39. *Fish, Stanley.* Think Again: Contrarian Reflections on Life, Culture, Politics, Religion, Law, and Education. – New Jersey: Princeton University Press, 2015 – 427 p.
40. *Hawking S. W.* A Brief History of Time. – Guild Publishing London, 1990. – 198 p.
41. *Jenkins H. R.* On Being Clear about Time. An Analysis of Chapter of Stephen Hawking's A Brief History of Time, Elsevier Ltd, 1993.
42. Longman Dictionary of Contemporary English. New Edition. – London: Pearson-Longman, 2006. – 1949 p.
43. Moran J. Interdisciplinarity. – London: Routledge, 2002.
44. *Nørgaard N.*, Busse B., Montori R. Key Terms in Stylistics. – London, New York: Continuum International Publishing Group, 2010. – 269 p.
45. *Piaget J.* The Equilibration of Cognitive Structures: The Central Problem of Intellectual Development (Chicago: University of Chicago Press, 1985. – 160 p.
46. *Short M.* "Where are you going to my pretty maid?" "For detailed analysis", sir, she said"// Watson, G. The State of Stylistics: PALA 26, Amsterdam: Rodopi, 2008. – 517 p.
47. Translators through History / [Eds. Jean Delise, Judith Woodsworth]. – Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2012. – 335 p.
48. www.unige.ch/formcont/terminographie
49. *Werth P.* Text Worlds: Representing Conceptual Space in Discourse. London, Longman, 1999. – 390 p.
50. <http://www.textworldtheory.net/Welcome.html>